

סוגיה כד: איסור שתיית יין וחיוב תספורת לכהנים בעבודתם ובזמן הזה

*

רקע

המשנה דנה בדיני תענית לאנשי משמר, הגמ' מרחיבה בדין שתיית יין ותספורת בזמן הזה. לא נכנס לעובי הקורה בדינים אלו.

נבאר את המושגים "משמר" ו"בית אב". הכהנים מחולקים לעשרים וארבע משמרות, לכל משמר יש בשנה שתי משמרות של שבוע אחד. משמר מחולק לשבעה בתי אבות, כל בית אב עובד יום אחד.

מקורות

א. יז.-יז: "שלש תעניות הראשונות אנשי משמר... למיתה לאחולי עבודה לא גמירי"
ב. רמב"ם הל' ביאת מקדש פ"א הל' א, ו-יב; השגות הראב"ד על הלכה ז

הסבר הסוגיה

"[כהן ש]אינו מכיר משמרתו ומשמרת בית אב שלו ויודע שבתי אבותיו קבועין שם אסור לשנות יין כל השנה רבי אומר אומר אני אסור לשנות יין לעולם אבל מה אעשה שתקנתו קלקלתו". [יז.]

נחלקו התנאים האם כהן בזמן הזה רשאי לשנות יין, חכמים סוברים שכהן שאינו מכיר משמרתו, אסור לשנות יין שמא הוא במשמרת האמורה לעבוד בשבוע זה. רבי אומר שתקנתו קלקלתו ומותר לשנות יין [רש"י (ד"ה קבועין) מפרש שהמחלוקת רק בכהן ה"יודע שבתי אבותיו קבועין" – שהם הוקבעו לעבודה ואינם חללים. הרמב"ם (הל' ביאת מקדש פ"א ה"ז) אינו מציין הגבלה זו, אולי היתה לו גרסה שונה בברייתא. דברי אביי: "כמאן שתו האידנא כהני חמרא כרבי" מבססים את שיטת הרמב"ם].

נחלקו הראשונים בפירוש דברי רבי "שתקנתו קלקלתו":

רש"י [ד"ה רבי אומר] מפרש שהקלקלה שבית המקדש לא נבנה שנים רבות מתקנתו, שאין לחוש שמא יבנה הבית במשמרתו. לפי פירוש רש"י המונח "קלקלתו" אינו ברור, שאין כאן קלקלה פרטית אלא קלקלה כללית של כל העם.

הרמב"ם [הל' ביאת מקדש פ"א ה"ז] מפרש את הביטוי כפשוטו, קלקלתו שאינו יודע לאיזה משמרת הוא שייך [ובגלל קלקלה זו אסור לו לדעת חכמים לשנות יין כל השנה], מתקנתו לשנות יין, "שאינו יכול לעבוד עד שיקבע בבית אב שלו ובמשמרתו".

הראב"ד משיג על הרמב"ם: "כמה דבריו חלושים וקלושים וכי כשיבנה בית המקדש לא יהיה שם מצרף ומטהר ומודיע המשמרות הראויות ושבחם ויומם ואי זה שהיה שם

לקביעותם". הראב"ד מקשה, מדוע חוסר הידיעה של המשמרת ובית האב מתירו לשתות יין, והרי כשיבנה בית המקדש יהיה נביא שיודיע לכל אחד מהי משמרתו ומהו בית האב שלו.

נראה לפרש שהרמב"ם והראב"ד נחלקו בהבנת איסור שתיית יין לכהן בזמן הזה. הראב"ד מבין כרש"י, שהאיסור שמא יבנה בית המקדש, ושכרותו תמנע ממנו לעבוד בבית המקדש. הרמב"ם חולק ולדעתו חכמים אסרו איסור כללי על כל כהני המשמרת לשתות יין, אף לכהן שאינו אמור לעבוד. הראב"ד סובר שהאיסור שמא יבנה בית המקדש, ולכן חוסר ידיעת המשמרת אינו משמעותי לחשש שמא יבנה בית המקדש. הרמב"ם סובר שחכמים אסרו איסור כללי על כל מי שראוי לעבודה, ואדם שאינו יודע את משמרתו אינו ראוי לעבודה, והאיסור אינו חל עליו.

[שיטת הרמב"ם מבוססת גם על דברי רבי "תקנתו קלקלתו", וגם על דברי רב אשי. הגמ' שואלת לדעת רבנן שלכהנים אסור לשתות יין בזמן הזה, מדוע אינם חייבים בתספורת כל שלושים? מתרצת הגמ' שאם יבנה בית המקדש יכולים להסתפר ולעבוד, אבל שתויי יין אינם יכולים להסיר יינם מעליהם. רב אשי אינו מקבל תירוץ זה ומתירן ששכרות מחללת את העבודה, ולכן חכמים גזרו עליה, ותספורת אינה מחללת עבודה, ולכן לא גזרו בה חכמים. לפי שיטת רש"י והראב"ד דברי רב אשי אינם ברורים, החילוק של הגמ' מתבקש ומדוע רב אשי מתירן תירוץ אחר? לשיטת הרמב"ם תירוץ של רב אשי הכרחי (רש"י סובר שרב אשי איתותב. הרמב"ם פוסקו להלכה).]

סיכום

נחלקו הראשונים מדוע לדעת חכמים אסור לכהן בזמן הזה לשתות יין:

רש"י, ראב"ד: שמא יבנה בית המקדש ולא יהיה כשר לעבודה.

רמב"ם: חכמים גזרו גזרה כללית שכל כהני בית האב לא ישתו במשמרתם, וכיוון שמשמרתו אינה ידועה אסור לו לשתות יין.